

ממתי יכול
הש"ץ להתחיל
'יתברך וישתבח'
בקדיש ?

**אין להתחיל 'יתברך וישתבח'
לפני שסיימו הקהל את עניית איש"ר !
כדי שישמעו ויצאו י"ח בהמשך הקדיש.**

מקורות: מ"ב בסימן קכ"ד ס"ק ל"ו. וע"ע [קכ"ה, סק"א] 'כל אחד שבביהכ"ס מחויב לשתוק בקדיש, ולהאזין לש"ץ, ואח"כ לענות אחריו אמן. וע"ע בב"י סימן נ"ו בשם ר"ג, שלא להפריד בין עלמאי ליתברך, ובביאור הגר"א שאיש"ר אומרים כולם, ושאר הקדיש שומעים ויוצאים מהש"ץ. ולא יחסר חלק מהקדיש (כי יתגדל, יהא, יתברך - רומז לשם קדוש השי"ת לקדיש - דבינו הרוקח. ואסור מאד להפריד באמצע השם הקדוש הזה אפילו בדיבורים' באמצע קדיש, ועאכ"כ שלא לחסר שמיעתו).

זכור !

אין לש"ץ להתחיל 'יתברך וישתבח'
קודם שסיימו הקהל את כל עניית איש"ר
כדי שישמעו הקהל היטב ויצאו י"ח בהמשך ! וכן כל כיו"ב !

מכתב מאת הרה"ג חיים שלמה לייפער שליט"א מג"ש בישיבת נדבורנה - למכון אמץ כהלכה

לכבוד מכון אמץ כהלכה השלום והברכה!

אשריכם ויֵאָשֶׁר הַקֶּבֶ"ה כוחכם וחילכם, שאתם מזכים את הרבים, ובפרט במצוות הגדולות הללו שהרבה אנשים דשים בעקביהם. יתן ה' ויפוצו מעינותיכם חוצה לאין שיעור, וללא תקלה.

ועתה באתי להציע בפניכם שאלה מצויה מאוד אצל בעלי התפילות והחיובים-שליחי הציבור- החפצים לעשות שליחותם נאמנה ושאלתם בפיהם כדלהלן:

שאלה:

מה הדין כשהחזן או החיוב אומר קדיש ויש בציבור כאלו המאריכים מאוד בעניית אמץ יש"ר, האם צריך להמתין להם לפני שממשיך לומר "יתברך וישתבח וכו'" או שרשאי להמשיך כדרכו? וצדדי השאלה היא שמצד אחד הרי הוא מחויב להוציא הרבים יד"ח באמירת "יתברך וישתבח וכו'" עד גמירא, אך מצד שני אולי אין ראוי לעכב את רוב הציבור שסיימו כבר ואין צריך להמתין על המאריכים?

ועל שאלה זו נראה לי לענות כדלהלן:

תשובה:

(א) ראשית עלינו לזכור את מה שכבר התפרסם בעבר שעיקר התקנה בעניית אמץ יש"ר היתה לענות את כל הכ"ח תיבות עד "דאמירן בעלמא", כמו שהתבאר בב"י סימן נ"ו באריכות ונפסק במחבר שם סעיף ג' כמבואר במ"ב בס"ק ט"ו.

ואכן בהרבה קהילות בכלל ישראל (ויזנ'ץ, טשרנוביל, קרלין ועוד, וכן הרבה מבני עדות המזרח) נוהגים שכל הציבור עונים בקול את כל הנוסח "יתברך וישתבח וכו'" עד "דאמירן בעלמא" וכמש"כ רבינו האריז"ל.

(ובטור שם הפליג בגודל מעלת הז' שבחים שאומרים "שתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל" שהם כנגד הז' רקיעים. עיי"ש).

(ב) אכן בהרבה קהילות נוהגים שהציבור עונה עד יתברך, ומשם והלאה שומעים מהבעל תפילה ויוצאים מדין "שומע כעונה", וכן איתא להדיא במגן אברהם סימן נ"ו ס"ק ט'

הובאו דבריו במ"ב שם ס"ק ט"ו, ועיי"ש במג"א עוד שכך אפשר לכוון פירוש המילות יותר ממה שיאמר בעצמו.

ג) ולפי"ז אם חיסר אחד לשמוע אפילו תיבה אחת מהחזן הרי לא ענה אמן יש"ר כדבעי, והוי בבחינת "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להימנות".

ד) ולכן התשובה לשאלה הנ"ל היא שוודאי שהחזן מחויב להמתין עד שיסיים האחרון שבבית הכנסת לענות, כי הרי כלל הוא בידינו שבכל דבר שהחזן צריך להוציא את הציבור ידי חובתם עליו להמתין לכל הציבור ואין די במה שסיימו הרוב לענות.

ה) וכלל זה התבאר במגן אברהם סימן קכ"ד ס"ק ט"ו הובאו דבריו במ"ב שם ס"ק ל"ח, שמה שפוסק המחבר שם שהחזן אין צריך להמתין על המאריכים יותר מדאי - זה רק בדבר שאין צריך להוציא אותם ידי חובתם, אבל בדבר שצריך להוציאם צריך להמתין עד שיסיימו כולם ואפי' המאריכים.

ו) ולכן היות ובקדיש נקטינן לעיקר שצריך לומר עד דאמירן בעלמא, (כהמחבר והמג"א) ואת התיבות מ"יתברך וישתבח" אין אומרים אותם כל אחד בעצמו, אלא יוצאים בזה מאומר הקדיש, לכן על האומר קדיש להמתין לכל העונים אף המאריכים הרבה באיש"ר.

ז) וע"ע מ"ב ס"ק ל"ז שמשמע מדבריו שדי להמתין על 'רוב ציבור', אך בשעה"צ שם מביא בשם הא"ר להמתין ל'כל הציבור', וע"ש בא"ר וז"ל בסימן קכ"ח: "מצאתי בתשובת מהר"ם מינץ סי' פ"א זה לשונו, יזהר החזן שלא יתחיל יאר ישא וכן שים שלום עד שיגמור אמן מפי כל הקהל, וכן כל הקהל לא יתחילו לומר אמן עד שיגמרו המלה לגמרי מפי כל הכהנים, וכן כל התפלה יזהר הש"ץ שלא יתחיל עד שיגמרו מפי כל הקהל כל מה שעונין אמן אחריו הן אמן קדושה וברכו וכל דבר" עכ"ל, ולכן על אומר הקדיש לשים לב שיוכלו כולם לצאת ממנו י"ח ורק לאחר סיום ענייתם איש"ר ימשיך בקול רם יתברך וישתבח ויתפאר - ויכוון להוציאם ידי חובה כדעת המחבר המג"א הא"ר ועוד.

ח) ונראה לי שבשעה שהחזן ורוב הציבור ממתנים על המאריכים יכוונו שכעת הם מקיימים למעשה את מה שאמרו לפני התפילה "הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של זאהבת לרעך כמוך", כי הרי בוודאי שגם אלו המאריכים רוצים לזכות לומר את השבח הקדוש והמהולל הזה של אמן יש"ר כתיקונו וכהלכתו, וגם הם ראויים לזכות לכל הברכות האמורות בחז"ל על מי שעונה אמן יש"ר בכל כוחו דהיינו כ"ח תיבות וכמשנ"ת, ובזה שממתנים גם להם מקיימים מ"ע דאורייתא הנ"ל.

חייט אלה תיפר